

עמנואל אולסוונגר

אדם אציל רוח, איש-ההגות אשר ביקש כל הימים את עולמו בשירה והוא מעורה בעמו וחוקר הפולקלור היהודי ואימרתו שנונה וההומור שלו פיקח וקולע.

את עבודתו הספרותית החל בפירסומיו המדעיים במקצוע הפולקלור היהודי ומחקרו „קבורת מתים אצל יהודים“ (בגרמנית) הכתיר

אותו בתואר דוקטור. חוש מפותח במיוחד לחקר ההומור היהודי הראה באוסף הבדיחות שלו „צימוקים ושקדים“ (באידיש ובאותיות רומיות) ובמחקריו: „הוויכוח עם אלהים“ ועוד.

הוא משורר-הוגה ומשהו מפקחות ההומור שלו תמצא בשיריו המעטים אשר פירסם בחייו בעברית ובאספרנטו. חן של הומור רב שפוך על הפואימה השירית-ההגותית שלו „בין אדם לקוני“, שגלומים בה רעיונות עמוקים על תכלית הבריאה, על תעודת האדם בעולם ועל היחס שבינו ובין בוראו. בצורה של חליפת מכתבים בין המשורר לבין רבון העולמים, מתקיים כאן מעין ויכוח איובי קטן – אבל בלי ייסורים ומכאובים אלא ברוח טובה ובהרחבת הדעת – בין המשורר ובין אלוהיו. המשורר מייצג כאן את שכלו של האדם הממריא אל על, המגלה עמוקות ומחשף נסתרות בכוחות הטבע, בסתרי הבריאה וכובש בתגליותיו ובהמצאותיו, ברוחו ובדמיונו את כל סגולות הבריאה ועד לכסא כבודו ידמה להגיע, ועד לפתרון חידת החיים והמוות. וטענות לו כמובן, כלפי כל הפגמים והליקויים המתגלים בבריאה זו, בחיים אלה. מה טעם לקמילה זו לאחר פריחת אביב נהדרת כזו? ומה טיבה של מיתה זו לאחר חיי אושר כאלה? ומכאובים ויסורים מה מטרתם ולמה ומאין הם באים? ולמה נאלץ החכם מכל אדם לבוא לידי המסקנה המכאיבה והמדאיבה, כי יוסיף דעת יוסיף מכאוב? וצדיק ורע לו ורשע טוב לו? ולמה אסר אל החכמה והדעת, על האדם את פרי עץ הדעת? ואף כאן, תשובתו של האלוהים היא קילוח מים צוננים על דמיונו הבוהר של האדם ההיר, השוכח בהתלהבותו מכיבושיו בטבע ובמחשבה, כי מוגבלים מאוד הם כוחות שכלו וכושר חישובו ויכולת תחושותיו, ומוטב שיצניע לכת לפני אלוהיו ויסתפק במה שחונן אותו בוראו ואל ירבה לחתור אל המופלא ממנו. פואימה הגותית זו, עוררה בשעתה מורת רוח אצל החוגים הדתיים בארץ.

אולסונגר ידע לשונות רבות והעתיק לעברית מן השירה הגרמנית, האיטלקית והאסנקריטית. וכחסיד התנועה האספרנטית, כתב שירים גם בלשון זו. בהקדמה לספר תרגומו לשירי גיתה, נתן אולסונגר שיר הקדשה לזכר אחות אמו, הסופרת מרים מרקל מוזסון-ורשבולובסקי, מחברת הספר הידוע „היהודים באנגליה“.

(ספר חליפת מכתבים בינה ובין יהודה ליב גורדון, הופיע בירושלים).

וכך מתחיל השיר: „אם אקטן מעטך, נא קבלי מעטי / זר פרחים על קברך העזוב, דודתי“.

את כוחו הלשוני והפיוטי הראה אולסוונגר בתרגומו העברי המצויין ל„קומדיה האלוהית“ לדאנטי אליגיירי. הוא לא שמר אמנם בתרגום העברי על החרוז אבל דייק מאד לשמור כאן על המשקל המקורי. ודאי שתרגומו עלה לאיזן ירוך על התרגום העברי של מורפוגו. מאיר עינים הוא מבואו הגדול לתרגום. כדוגמה לחריזות טרצינות של דאנטי, הוא מביא כאן את עשר השורות הראשונות של ה„תופת“ בתרגומו של ז'בוטינסקי. כן מאלפות כאן מאד, ההקדמות לכל שיר ושיר ומחכימים ההערות והביאורים הבאים בסוף כל אחד משלושת כרכי הספר.

מעשה רב עשה אולסוונגר בתרגומו את „שירת המבורך“ לבהגודגיטה מן המקור הסאנסקריטי, בצירוף מבואות והערות. בתרגומו הקפיד לשמור על אופיו המיוחד של סגנון המקור אף על פי שהוא זר לסגנון העברי. המבוא לספר, נותן תיאור לכל דברי השירה, ומתחת לטכסט באים ביאורים. הספר עצמו מכניסנו לעולם המחשבה של הודו העתיקה. אולסוונגר היה פורה מאד לעת זקנתו ובעזבונו נשארו בודאי כמה וכמה יצירות במקור ובתרגום, בשירה ובפרוזה ומוקירי זכרו יקפידו בודאי להוציאם לאור.